A.

AARNE, Antti, sünd. 5. XII 1867 ukj. Poris (Soome), filos. dr. 1907, ametis Helsingi ülikoolis, soome ja võrdleva rahvaluule uurimise dotsendina (1911—22) ja hiljemini ülemäär. professorina (1922—25); suri 5. II 1925. Uurimisrännakuil viibinud eri mais, m. s. ka Tartus (1896). Kaarle Krohn'i kõrval küll vist kõige silmapaistvam soome folkloristliku meetodi esindaja. Teda iseloomustab peaasjalikult mitmekülgsus ja määratu produktiivsus. Rohkesti töötanud niihästi muinasjuttude kui ka rahvalaulude ja mõistatuste uurimise alal; tema peatähtsus on aga muinasjuttude uurimise vallas. Tema »Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung« (1913, selle täiendusena: »Übersicht der Märchenliteratur«, 1914) on soome muinasjutu-uurimise meetodi parem teoreetiline esitus. Tema »Verzeichnis der Märchentypen« (1910) on omandanud kanoonilise väärtuse; uurijad kõnelevad juba ammu »Aarne süsteemist« ja harjuvad ikka enam ütlema »Hänsel ja Gretel« asemel — »Aarne nr. 327 A« ja »Pöialpoiss« asemel »Aarne nr. 700 A«. Soome ja eesti muinasjuttude kataloogid on nende rahvaste hiiglasuurte käsikirjaliste muinasjutu-kogude ainsaks võtmeks. Tema muinasjuttude-monograafiad on olnud eeskujuks juba mitmele välismaa uurijale. — Eestlastele on eriliselt tähtsad kaks tema teost: »Estnische Märchen- und Sagenvarianten, Verzeichnis der zu den Hurt'schen Handschriftsammlungen gehörenden Aufzeichnungen«, 1919 (FFC nr. 25) ja tema eeskujulik »Das estnisch-ingermanländische Maie-Lied», 1923 (FFC nr. 47).

Isiklikult saadud teated; Uusi Suomi 1926, nr. 3, 8 (K. Krohn). *W. A.*

AAVAKIVI (Espenstein), Richard, dr., sünd. 24. III 1873 Peterburi kub. Oudovamaal, Luuküla Eesti asunduses, kus tema isa, Jüri Aavakivi, põllumehena ja möldrina töötas, sai alghariduse Meeksi mõisa metsaülema majas ja Blumbergi eelgümnaasiumis Tartus, õppis siis Tartu kroonugümnaasiumis ja 1894—1900 Tartu ülikoolis arstiteadust; oli 1899. a. suvel Venemaal näljast tekkinud taudide vastu võitlemas, teotses 1900—02 Tartus ja 1902—06 Narvas era-arstina, mobiliseeriti 1904 arstina sõjaväkke ja saadeti Mandžuuriasse; 1905. a. kevadel sai A. sõjateenistusest vabaks raske haiguse pärast, tuli kodumaale tagasi, et jätkata pikema ravitsuse järel arsti tegevust Narvas, kuid suri varssi — 23. IV 1906. Uliõpilasena võttis A. elavalt osa Eesti elust ja oli aastasaja vahetuse ümber väsimata tegev kultuurivarade kättesaadavaks tegemises laiemaile rahvakihtidele, pidades populaarteaduslikke kõnesid Tartu eesti seltsides ja maal ning avaldades kirjutisi ajalehtedes (Teataja, Uudised) ja ajakirjades. Tartu eesti haritlaste seltskonnas oli A. hästi tuntud; ligemalt liitus ta tol ajal väikesearvulise sotsiaaldemokraatliku ringkonnaga Tartus, olles üks agaramaist ja järjekindlamaist liikmeist, leides lugupidamist eestlaste ja muulastest üliõpilaste keskel. Arstiteaduse kõrval huvitasid A. iseäranis loodusteadus ja sotsiaalsed küsimused. A. suuremad trükis ilmunud kirjutised: »Meie maakera minevik«, koguteoses »Lõbu ja Teadus« I (1898) ning eraraamatuna; »Inimesesoo vanadus«, ibid. II (1899); »Pääajuja vaimuomadused« (Rahva Lõbuleht 1900, nr. 1—3), »Darwini õpetus ja tema Eesti sugust vastased«, (ibid. 1900, nr. 11); »Rakud ja pisielukad ehk loodus mikroskopi all« (ibid. 1901, nr. 2).

Post. 1906, nr. 114, 116, 117; Edasi II (1906); M. Martnalt saadud andmed.

J. K.

AAVIK, Johannes, eesti kirjakeele arendaja, kirjanduslik arvustaja, koolikirjanik ja tõlkija, sünd. 26. XI 1880. a. Pöide klk., Kõiguste v., vallakirjutaja pojana. Lõpetas Kuresaare gümn. a. 1901 ja astus samal a. Tartu ülik. ajaloo-keelet. fakulteeti, kust siirdus Neežini ajaloo-filoloogilisse instituuti, sealt a. 1905—6 (1906?) Helsingi ülikooli, mille lõpetas a. 1910 cand. phil. astmega (õpiained: soome, ladina ja prantsuse keel). A. 1910/11 Jalta gümnaasiumis prantsuse keele õpetajaks, a. 1912—14 »Postimehe« toimetuses. Hiljemini eesti ja prantsuse keele õpetaja Tartu ja Kuresaare keskkoolides. — XX a. s. alul, eriti 1905. a. revolutsiooniga algava tõusuga Eesti vaimuelus ja eesti harit-

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 1